

Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma :
İklim Değişikliğine Dirençli Kentler İçin
Bütünleşik Bir Planlama Yaklaşımı
“İstanbul Örneği”

Prof.Dr.İbrahim BAZ

GÖKYÜZÜNDEN İSTANBUL

Istanbul surpassing 127 countries with \$133 billion yearly income

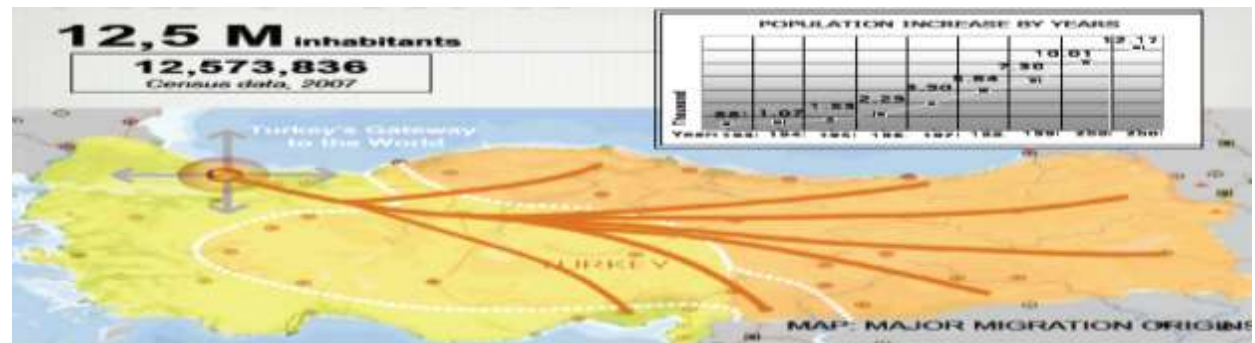
PWC "The Largest City Economies in the World in 2005 and 2009"

- ... 36 % of exports and 40 % of imports pass through Istanbul
- ... an industrial city, accounting for 45 percent of national production
- ... and about the same percentage of jobs

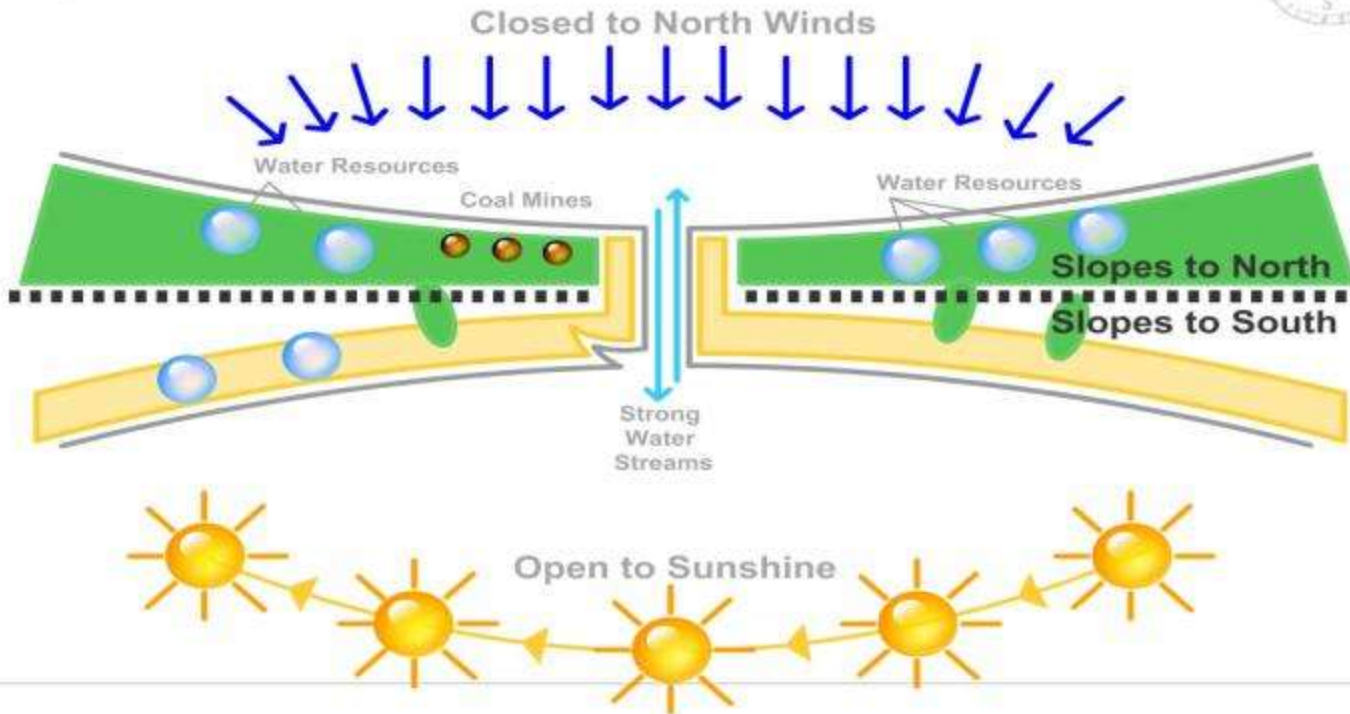
facts

issues

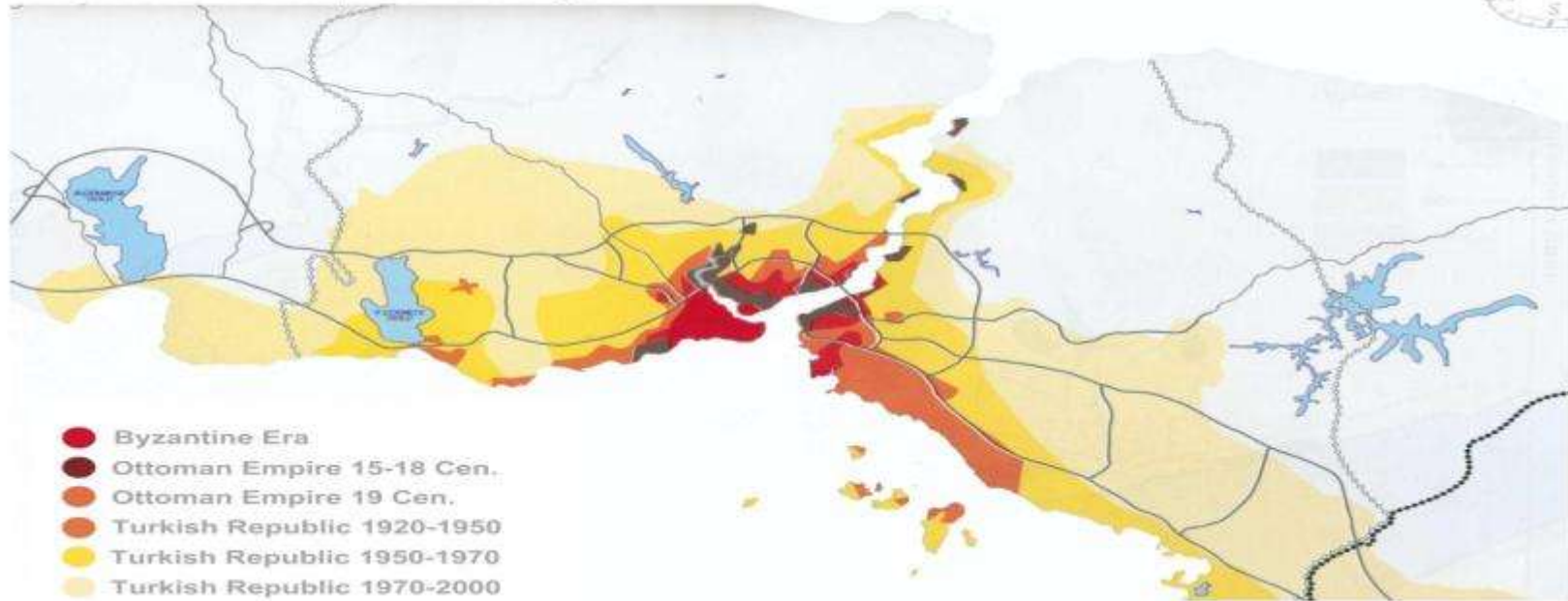
Istanbul Metropolitan Area

Regional Context

Istanbul Metropolitan Area

Historic Development Stages

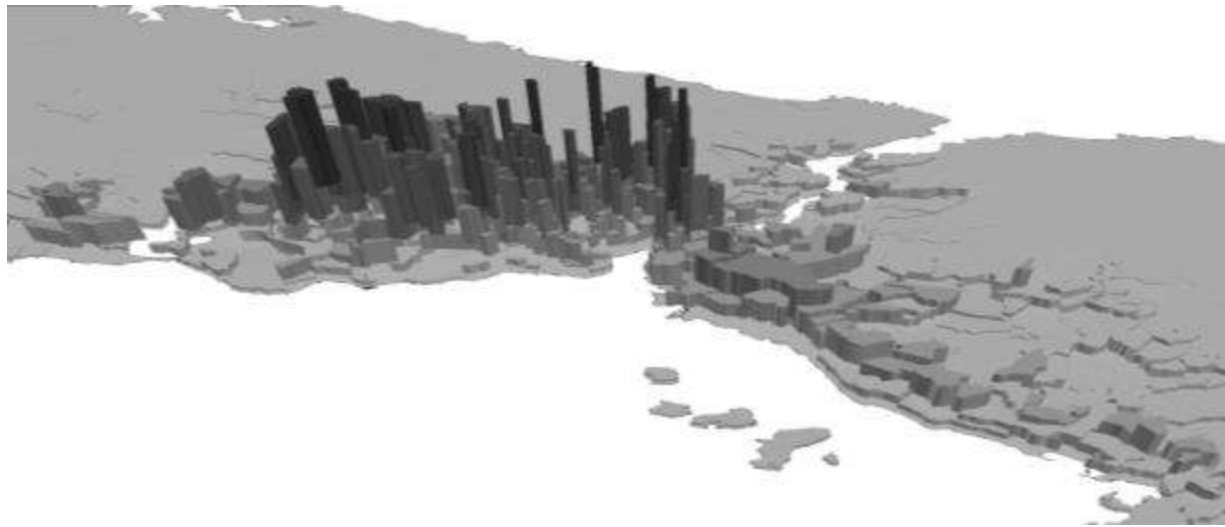
Istanbul Metropolitan Area

Growth of industrial and residential districts (1950-1980)

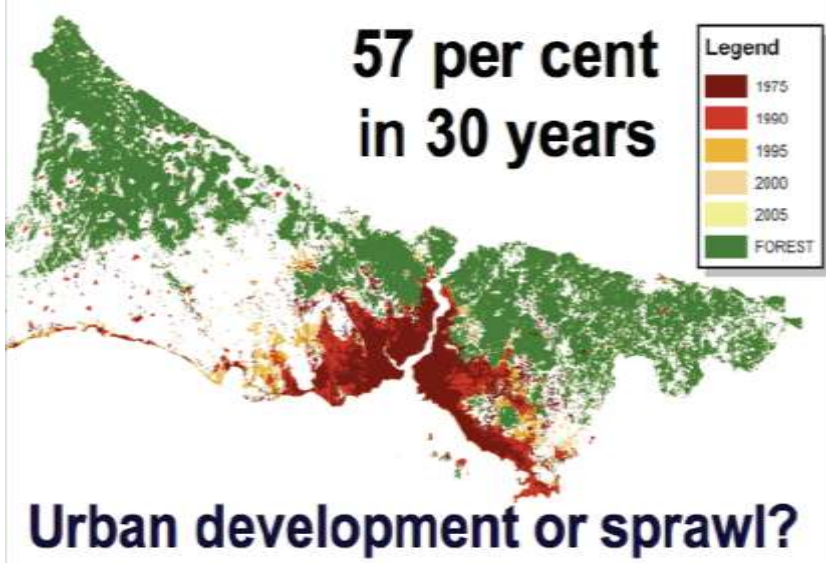

- Historic Core
- Gecekondu and Shared Title
- Planned and Developed Residential Areas
- Central Business District
- Industry Zones
- Forests

population density

facts

issues

SORUN BÖLGELERİ

YAŞAM KALİTESİ VE
DEPREMSELLİK
SORUN BÖLGELERİ

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE
YAŞAM KALİTESİ
SORUN BÖLGELERİ

DEPREM GÜVENLİ YERLEŞİM
SORUN BÖLGELERİ

TRAKYA BÖLGESEL İZLENİM VE PLANLAMA MERKEZİ

IMP

İNTEGRATİF PLANLAMA VE
ÇEVRELİ TOPLUM MÜHÜRÜ

İSTANBUL EKİLENE MÜHÜRÜ
MÜHÜRÜ PLANLAMA & İZLENİM MERKEZİ

Planlamanın önündeki zorluklar

Bütüncülükten uzak lokal planlar:

İSTANBUL PLANI

METROPOLİTEN GELİŞİM YAPISI

İstanbul metropoliten alanının yönetimi ve kentsel gelişimi birden fazla aktörün rol aldığı bir yönetim dokusu çerçevesinde yürütülmektedir. Tüm aktörlerin ortak bir vizyon çerçevesinde hareketini sağlayacak temel belge olarak 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır.

Bu plan, İstanbul'un;

- . Mevcut kentsel sorunlarının çözümüne,**
- . Mekansal gelişiminin ve kalkınmasının sürdürülebilirliğine,**
- . Yaşam kalitesinin arttırılmasına**

Hizmet etmek ve altlık oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

KENTSEL GELİŞME:

İstanbul'un bir sistem olarak daha iyi işleyen bir yapıya kavuşması için İstanbul Çevre Düzeni Planı'yla alınan kararlar, Marmara Bölgesi ölçeğinde çok merkezli dengeli kalkınma bağlamında, İstanbul'un üstleneceği rol üzerine oluşturulan bir kurguyla belirlenmiştir.

İstanbul; orman alanları, su havzaları ve tarım alanlarının oluşturduğu kırılğan coğrafyada, Marmara sahili boyunca doğrusal bir yerleşime sahiptir. İstanbul'un varlığını sürdürebilmesi için bu kırılğan doğal yapının kesinlikle korunması gerektiğinden; **çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik** plan kararlarının temelini oluşturmaktadır.

“İstanbul'un çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda Marmara Denizi boyunca doğu-batı aksında çok merkezli ve kademelenmiş merkezlerle sıçrayarak geliştirilmesi ve kuzeye doğru gelişimin kontrol altına alınması” doğrultusunda plan kararları geliştirilmiştir.

Makroformun belirlenmesindeki öncelikler; kuzeydeki ormanlara, su kaynaklarına ve Boğaz'a karşı önemli bir tehdit oluşturan “kuzeye eğilim gösteren kent gelişiminin” sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde kontrol altına alınması, mevcut merkezi iş alanı (MİA) üzerindeki baskının ve Boğaz geçişlerindeki trafik yükünün hafifletilmesi ve çok merkezli bir yapının oluşmasının sağlanmasıdır. Bu karar tarihi dokunun korunması hedefini de desteklemektedir.

NÜFUS:

Çevresel sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde İstanbul için belirlenen nüfus; doğal ve yapay eşikler, mer'i planlar, mevcut boş alan ve yapı stoku dikkate alınarak 16 milyon olarak kabul edilmiştir.

Bu hedefe göre, 2023 yılında Anadolu Yakası'nda oturanların oranı %35'ten %37'ye çıkacaktır.

	2007 Yılı Nüfusu TÜİK (Kişi)	2023 Yılı Nüfus Öngörüsü (Kişi)
Anadolu Yakası	4.416.867	5.930.000
Avrupa Yakası	8.156.969	10.070.000
İstanbul	12.573.836	16.000.000

Sektörel Dağılım:

İstanbul'a küresel platformda rekabet üstünlüğü sağlamak üzere; mevcut sektörel yapısının ağırlıklı olarak bilgi ve teknolojiye dayalı üst düzey hizmetler, finans ve bilişim sektörlerine dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda, 2000 yılı itibariyle, %32'si sanayi, %60'ı hizmet ve %8'i tarım olan istihdam yapısının, 2023'e kadar %70 hizmet, %25 sanayi ve %5 tarım olması; uzun vadede ise bu değerlerin sırasıyla %75, %20 ve %5 olması öngörülmüştür.

MEKANSAL KARARLAR:

İstanbul'un yaşam destek sistemleri olan doğal alanların, insan yapısı altyapısının ve yaşam kalitesinin iyileştirilebilmesi ve kent yönetiminin sürdürülebilir olabilmesine yönelik mekansal kararlarda:

- İnsan faaliyetlerinin yaşam destek sistemlerine, hassas ve kritik ekosistemlere zarar vermeyecek nitelik ve nicelikte gerçekleştirilmesi,**
- Kentin kuzeyinde yer alan hassas ekosistemlerin korunması amacıyla, kuzeye gelişme eğilimi gösteren kent gelişiminin kontrol altına alınarak; doğu-batı aksında ve Marmara Denizi boyunca kademelendirilmiş, çok merkezli ve sıçramalı gelişimin sağlanması,**
- Merkezi ticaret alanı ve alt merkezler belirlenerek, merkezler kademelenmesinin sağlanması,**
- Kentin iki yakasında nüfus ve istihdam dengesinin sağlanmasına yönelik çalışmalarla boğaz geçişlerindeki yolculuk talebinin azaltılması,**
- Kentin doğrusal, kademelendirilmiş, çok merkezli ve sıçramalı gelişimini destekleyecek yüksek kapasiteli raylı ve denizyolu ağırlıklı toplu taşıma sisteminin oluşturulması,**
- Ekoloji-ekonomi dengesi gözetilerek ekonomide yeniden yapılanmanın sağlanması ve uluslararası rekabet üstünlüğü taşıyan veya taşıyabilecek sektörlerin desteklenmesi,**
- Bilgi teknolojilerinin ve AR-GE faaliyetlerinin üniversite ve sanayi işbirliği içerisinde geliştirilmesi,**
- Plan kararlarının, deprem başta olmak üzere afet riskleri dikkate alınarak üretilmesi ilkeleri esas alınmıştır.**

ORMAN ALANLARI:

İstanbul İli orman varlığını koruma ve sürdürmede daha etkili olacak olan muhafaza ormanı statüsünün tüm orman alanlarında geçerli olması önerilmektedir.

Orman Kanunu'nun ilgili maddesi ile orman alanı sınırları dışına çıkarılan alanlardan kentin gelişimi içinde kalan ve çoğunluğu halihazırda yapılaşmış olanlar yerleşimin bir parçası olarak değerlendirilmiş; bunun dışındakiler için ağaçlandırılarak ormanla ekolojik olarak bütünleştirilmesi kararı getirilmiştir.

SU TOPLAMA HAVZA ALANLARI:

İstanbul Çevre Düzeni Planı, su toplama havzaları için ana ilke ve arazi kullanım kararlarının ilgili mevzuat doğrultusunda ve önerilen **'Havza Yönetim Modeli'** dahilinde gerçekleşmesine ilişkin bir çerçeve ortaya koymaktadır.

Mevcutta yoğun konut ve sanayi yapılaşmasına maruz kalan havzaların ıslah edilmesi planın en öncelikli konularındandır.

Küçükçekmece Gölü'nün temizlenerek ıslah edilmesi ve böylece Karadeniz ve Marmara Denizi arasındaki ekolojik koridora, kaybedilen niteliğinin geri kazandırılması kararı alınmıştır.

İçme suyu havzalarının **"havza içi yapı yasaklı alanlar"** dışındaki yapılaşmış alanlar ilgili mevzuat doğrultusunda düzenlenecek **"havza içi ıslah edilecek alanlar"** olarak gösterilmiştir.

"Sabit mesafeli koruma kuşakları yöntemi" yerine, uzun dönemde topografya analizi, jeolojik yapı analizi gibi çalışmaların yapılması ve daha bilimsel olan **"değişken mesafeli koruma kuşakları yöntemi"** ne göre koruma kuşaklarının belirlenmesi önerilmektedir.

DOĞAL AFETLER AÇISINDAN SAKINIM GEREKTİREN ALANLAR:

Jeolojik açıdan yerleşime sakıncalı alanların yanı sıra yeraltı suyu havzası ve/veya yeraltı suyu depolama ile jeolojik sakıncalı alanların kesiştiği yerler planda doğal afetler açısından sakınım gerektiren alanlar sembolüyle gösterilmiştir. Her türlü afete öncelikli olarak duyarlılık gösterecek olan bu alanlarda jeolojik, hidrolojik, hidrojeolojik ve sismik açıdan detaylı araştırmalar yapılması zorunlu tutulmuştur.

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN KRİTİK ÖNEME SAHİP ALANLAR:

“Doğal işlevi bozulmaması gereken kritik ekosistemleri”, “hassas ekosistemleri”, “doğal işlevleri geri kazandırılması gereken alanları”, “su döngüsünün sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahip toprakları”, “ekolojik koridorları” ve “erozyona duyarlı alanları” bünyesinde barındıran alanlar planda çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahip alanlar olarak gösterilmiştir.

ULAŖIM SİSTEMİ:

UlaŖım sisteminin oluŖturulmasında; raylı sistemlere öncelik veren toplu taŖımacılığın yaygınlaŖtırılması, deniz taŖımacılığının etkinleŖtirilmesi, kent içi ve uluslararası yük ve yolcu taŖımacılığının kent içi ulaŖıma etkisini azaltacak Ŗekilde, karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolunun birbirlerini tamamladığı entegre bir sistemin sağlanması ilkeleri belirleyici olmuŖtur.

Anadolu'dan karayolu ile gelen trafiğın deniz yoluyla Avrupa Yakasına aktarılması nedeniyle Harem'de yer seçen Harem Otogarı, köprülerin yapılmasından ve kent içi trafik düzenlemesinin ardından atıl duruma geldiğinden bulunduğu yerden kaldırılması kararı getirilmiŖtir. Kentteki otogar ihtiyacının karŖılanması amacıyla TEM Otoyolu üzerinde "cep otogarlari" ile karŖılanması ngrlmŖtir.

HaydarpaŖa Limanı'nın dnŖm ngrlmŖ, Ambarlı ve Pendik Limanları mevcut haliyle korunmuŖ, kentin gelecekteki liman ihtiyacı göz önünde bulundurulurak GmŖyaka-anta sınırında Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası evre Düzeni Planında nerilen Tekirdaė-Marmara Ereėlisi arasındaki limanlarla entegre olacak Ŗekilde ilave bir liman nerilmiŖtir.

İstanbul ve çevresinin gelecekte oluŖacak ulusal ve uluslararası uuŖ taleplerini karŖılamak üzere orlu Havaalanı'nın geniŖletilmesi ve nc ticari havaalanının -rezerv alan olarak- kentin batı yakasında konumlandırılması ngrlmŖtir.

. KENTSEL VE KIRSAL YERLEŞİM ALANLARI

.MERKEZLER KADEMELENMESİ

. SANAYİ ALANLARI

. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME ALANLARI

. TURİZM ALANLARI

. LOJİSTİK BÖLGELER

TEŞEKKÜRLER...

KENTSEL VE KIRSAL YERLEŞİM ALANLARI:

Kentsel ve kırsal yerleşim alanları özelliklerine göre meskun alanlar, gelişme alanları, kırsal yerleşim alanları ile gelişimi ve yoğunluğu denetim altında tutulacak alanlar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

Avrupa Yakası'nda Silivri-Büyükçekmece Gölü aksında D-100 (E5) ve TEM otoyolları arasında kalan bölgede, Silivri'nin batısında Deęirmenköy ve Çanta'da, Hadımköy'de ve Küçükçekmece Gölü'nün kuzeyinde Kayabaşı ve Ispartakule bölgelerinde; Anadolu Yakası'nda ise Maltepe, Orhanlı, Şile ve Ağva'da gelişme alanları önerilmiştir.

MERKEZLER KADEMELENMESİ:

İstanbul'da çok merkezli-kademeli doğrusal bir makroform önerisi doğrultusunda, merkezi iş alanının tarihi merkezden daha batıya, coğrafi ve yoğunluk merkezine (Topkapı-Maltepe-Bayrampaşa bölgesine) yönlendirilmesi, her iki yakada MİA'nın yükünü azaltacak yeni çekim merkezleri ile raylı sistemlere birbirine entegre olmuş alt kademe merkezlerin oluşturulması kararları alınmıştır.

Bölgede yaşaması öngörülen nüfusun İstanbul merkezi dokusu ile güçlü ve sürekli bir bağlantı kurmasını gerektirmeyecek ölçüde kendine yeterli şekilde planlan bu merkezler, İstanbul kentinin yapısal dönüşüm sürecinde itici güç oluşturacak bilgi ekonomisinin altyapısının yer alacağı alanlar olarak görev yapacaklardır.

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME ALANLARI:

İstanbul'da bilgi üreten bir yapıya dönüşüm hedefi doğrultusunda;

Kentte üniversite-özel sektör işbirliğinin artırılarak, bilginin uygulamaya dönüşmesi süreci için, içerisinde küvezler (inkübatörler), laboratuvarlar, teknoparklar, bilim parkları vb. ortamların yer alacağı teknoloji geliştirme bölgeleri :

- . Eğitim bilişim ve teknoloji geliştirme alanları (EBT),**
- . İleri teknoloji alanları (İTA),**
- . Tarımsal üretim teknolojilerini geliştirme parkı (TTP)**

önerilmiştir.

TURİZM ALANLARI:

Çevre Düzeni Planı ile İstanbul'a sahip olduğu kimliği ile özdeşleşen dünya ölçeğinde kültür odaklı turizm kenti statüsü kazandırmak amaçlanmaktadır. İstanbul için belirlenen turizm yaklaşımı; kentin köklü geçmişine ilişkin değerlerini koruyarak, kitle turizmi yerine alternatif turizm türlerinde dünya pazarlarıyla rekabet ederken, kentlisiyle de bütünleşen bir turizmdir.

Turizm faaliyetlerini kentin geneline yayma stratejisi kapsamında İstanbul'un kuzey ormanlarında ve kıyı alanlarında günübirlik turizm faaliyetlerinin, ekolojik turizm faaliyetlerinin ve bilgi, fikir ve tasarıma dayalı kültür endüstrilerinin geliştirilmesi öngörülmüştür.

LOJİSTİK BÖLGELER:

İstanbul'un ekonomik gelişimi açısından kentin ve metropoliten bölgenin beklentilerine hizmet edebilecek ve kentin yük ve mal akışının belirli merkezlerden gerçekleştirerek kent içi trafiğinin ağır tonajlı taşıtlardan arındırmak amacıyla lojistik merkezler geliştirilmiştir.

TEŞEKKÜRLER...

